

El perquè

Així com hi ha mots que diem que han sofert un procés de gramaticalització, és a dir, que han experimentat una pèrdua del seu significat inicial i han esdevingut uns simples instruments gramaticals amb què indicar les relacions entre uns mots i els altres, com és el cas de la preposició *durant*, que prové d'una forma del verb *durar*, també n'hi ha d'altres dels quals podem dir que han experimentat un procés invers, és a dir, de desgramaticalització: són els mots que indiquen només una relació gramatical, però que podem usar també com a substantius, com és ara el cas del terme conjuntiu *perquè*.

El Diccionari Fabra no deixa de recollir aquest ús de *perquè* com un mot pertanyent a la categoria nominal. Diu que significa, àleshores, «raó per la qual», significat que il·lustra amb l'exemple *No et sabia dir el perquè*. Però cal tenir en compte que la fraseologia que permet aquest mot usat com a substantiu és molt limitada, pràcticament reduïda a certes oracions amb verbs com *saber*, *conèixer*, *ignorar*, *dir*, etc.

Actualment, però n'hi ha molts que s'han avesat a resoldre sistemàticament totes les oracions interrogatives indirectes, que depenen de verbs com els que hem indicat, amb el mot substantivat *perquè*, procediment que no sembla pas recomanable. Llegim, sovint, així, construccions com ara *No queda gaire clar el perquè va arribar tan tard*, *Ara entenc el perquè ens ho va dir*, *Encara no ha descobert el perquè ho van fer d'aquesta manera*. És cert que el valor amb què el mot substantivat *perquè* és usat en aquestes oracions coincideix amb el que li atribueix el Diccionari Fabra, però sembla més aviat adequat de recórrer en aquest casos —en què cal introduir una oració subordinada (interrogativa)— al mot interrogatiu *què* precedit de la preposició *per*, és a dir, al conjunt *per què*, i de reservar aquest mateix conjunt, soldat i precedit de l'article definit, *per als casos en què no ha d'actuar de terme d'enllaç*. En lloc de les construccions indicades, doncs, tindriem *No queda gaire clar per què va arribar tan tard*, *Ara entenc per què ens ho va dir*, *Encara no ha descobert per què ho va fer d'aquesta manera*.

Essent el mot substantiu *perquè* el resultat de la substantivació del conjunt *per què*, no és gens estrany que algunes vegades aquest mot aparegui escrit separatament i usat, però, amb valor nominal, és a dir, precedit d'un article (o d'un demostratiu). Com hem vist, la normativa del Diccionari Fabra, que corrobora la Gran Enciclopèdia Catalana, indica clarament que la seva grafia ha d'ésser aglutinada.